

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
КАФЕДРА ДИТЯЧИХ ХВОРОБ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**II ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНІ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ
ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ МЕДИЦИНИ
(НЕМЕДИЧНІ ПРОБЛЕМИ В МЕДИЦИНІ)»**

18-19 ЛЮТОГО 2021 РОКУ

М. ЗАПОРІЖЖЯ

Редколегія:

Боярська Л. М. – завідувач кафедри дитячих хвороб ЗДМУ, кандидат медичних наук, професор;

Утюж І. Г. – завідувач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ, доктор філософських наук, професор;

Котлова Ю. В. – кандидат медичних наук, доцент кафедри дитячих хвороб ЗДМУ;

Сенетий Д. П. – доктор філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;

Мегрелішвілі М. О. – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;

Касаткіна К. А. – викладач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ.

Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціально-етичні та деонтологічні проблеми сучасної медицини (немедичні проблеми в медицині)» (18-19 лютого 2021 року). – Запоріжжя: ЗДМУ, 2021. – 180 с.

Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наданої у доповідях інформації й точність наведених цитат. Точка зору автора не завжди може співпадати з позицією редколегії.

ЗМІСТ

1. ФІЛОСОФІЯ МЕДИЦИНИ – ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-НАУКОВИЙ ПРОЕКТ ХХІ СТ.: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

<i>Утющ І.Г., Спиця Н.В.</i> Суспільне здоров'я як запорука національної безпеки.....	7
<i>Іванова К. А., Балабай Я. В.</i> Філософія – медицина – біоетика: актуалізація взаємодії на сучасному етапі	9
<i>Дубініна В. О.</i> Філософсько-теоретичні аспекти історії медицини у сучасному суспільстві	11
<i>Венцель Н. В.</i> Нерівномірність використання новітніх технологій у медичній сфері у контексті четвертої промислової революції	12
<i>Вітюк І. К.</i> Релігійний чинник у контексті філософії медицини: історія і сучасність	14
<i>Димитрюк Д.С., Беляєва Ю.С., Корхова М.В., Нагорна О.О., Котлова Ю.В.</i> Філософські та медичні обрії першого вдиху новонароджених	17
<i>Кірієнко С. В.</i> Філософський та соціологічний аспекти ставлення студентів-медиків до питання якісної відмінності наук	19
<i>Жадько В. А.</i> Філософська основа деонтології	22
<i>Кравченко В. Ю.</i> Біоетичні аспекти концепції сталого розвитку	25
<i>Масаликін О. Р.</i> Здоров'я людини – нова парадигма суспільного розвитку	28
<i>Павленко Н. В.</i> Медицина як феномен сучасної культури	29
<i>Спиця Н.В., Буніна В.П.</i> Смерть як частина життя: соціо-філософські та медичні погляди на проблему	31
<i>Селетий Д. П.</i> Парадоксальність гуманізму наукової медицини	33

2. ПІДГОТОВКА СПЕЦІАЛІСТА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

<i>Турган О.Д.</i> Формування національної інтелігенції в сучасних ЗВО медичного та фармацевтичного спрямування	36
<i>Ковтун Н.М., Ковтун Ю.В.</i> Професійна орієнтація здобувачів медичної освіти в умовах четвертої індустріальної революції	41
<i>Александрова К. В., Крісанова Н. В., Іванченко Д. Г.</i> Про роль самостійної роботи у формуванні креативного мислення майбутнього фахівця з лікувальної справи..	44
<i>Бобело В. С.</i> Роль філософії та суспільних і гуманітарних наук у формуванні особистісної цілісності у майбутніх лікарів	45
<i>Вещикова О. С.</i> Реалізація мовного закону у сфері охорони здоров'я і підготовці майбутнього лікаря	54
<i>Вячеславова О.А.</i> «Філософія професійної комунікації» в медичному ВНЗ: деякі зауваження щодо викладання вибіркового курсу	57
<i>Звягіна Г. О.</i> Становлення професійної ідентичності студентів 1-3 курсу на заняттях з української мови як іноземної	60
<i>Корнієнко Г. В., Дмитряков В. О.</i> Програма профілактики ускладнень гострого апендіциту у дітей	62
<i>Крупей К. С.</i> Викладач природничих наук у вищому навчальному закладі: проблема взаємодії наукової і педагогічної діяльності	66
<i>Куліченко А. К.</i> Особливості вступу до резидентури: американський інноваційний досвід	67

теж, *можливо*, має суб'єктивний характер і не повинно визнаватись за об'єктивний стан справ.

Крім описаної, дослідження дозволило виявити ще чисельні залежності між показниками, що відображають різні аспекти розуміння студентами-медиками відмінності між науками.

ФІЛОСОФСЬКА ОСНОВА ДЕОНТОЛОГІЇ

*Жадько В. А., д. філос. н., професор,
професор кафедри суспільних дисциплін,
Запорізький державний медичний університет*

Деонтологія являє собою вчення про обов'язкові й конче необхідні моральні зобов'язання людини по відношенню до іншої людини. Проте, це не лише зобов'язання лікарів / медиків, але насамперед філософів, адже сама філософія виникла як засіб душевної терапії, як спосіб лікування від хибної мотивації життєдіяльності, якою є асоціальна поведінка. Остання йде від того, що людина за визначенням є біо-соціальною істотою. Причому, біологічне домінує над соціальним як первинне, базисне, субстанціональне. Звідси й поєднаність філософії та медицини, яку мають усвідомлювати як філософи, так і медики. Підставою для такого усвідомлення має бути вихідна онтологічна теза про єдність людини як мікрокосму з макрокосмом.

Визнаний в якості соціального філософа №1 ХХ-го ст. П. Сорокін стверджував, що одним із структурних елементів вчення про людину як суспільну / політичну істоту є соціальна політика, мета якої *«формування рецептів, показ засобів, користуючись якими, можна і потрібно досягати цілі покращення суспільного життя і людини»*. Інакше соціальну політику можна назвати *соціальною медициною або вченням про щастя»* [4, с. 30].

Отже, для подолання асоціальності необхідно й обов'язково розуміти сутність поняття соціальний зв'язок. Він визначав його як такий, *«що має психічну природу, яка реалізується у свідомості індивідів, виходячи в той же час за змістом і тривалістю за його (індивіда – Ж. В.) межі. Це те, що називають «соціальною душею», це те, що інші називають цивілізацією і культурою, це те, що треті визначають терміном «світ цінностей» на противагу світу речей, що утворюють об'єкт наук про природу. Всяка взаємодія, між ким би вона не відбувалась, раз вона володіє психічним характером... - буде соціальним явищем»* [4, с. 39].

Філософське розуміння наведених фрагментів дозволяє зафіксувати в них такі важливі аспекти.

1. Взаємодія між людьми в суспільстві має психічну природу.
2. Якщо психофізіологія, умовно кажучи, своїм змістом зобов'язана насамперед тілесній організації людини, то соціальна психологія перебуває як змістовно, так і в часі поза цими межами.
3. Отже, суспільство слід розглядати як феномен «соціальної душі».
4. Внаслідок цього медицина має справу з «втіленою» в організм людини душею, а соціальна медицина з культурою, презентованою «світом цінностей».

Як **висновок**: фізіологічне здоров'я людини, як і суспільства в цілому, залежить від того, якою мірою «світ цінностей», що панує в суспільстві, має філософський статус, осмислений філософією, яка у своїй історії якраз і переймається, за висловом М. Гайдеггера, знаходженням «останніх і граничних» умов, які визначають як існування світобудови, так і буття людини як мікрокосму.

Світ цінностей, таким чином, являє собою ніщо інше, як модус того, що професійна медицина як галузь природознавства звично називає здоров'ям в суто медико-біологічному чи психофізіологічному сенсі.

Будуючи сучасне демократичне суспільство, Україна як «соціальна, правова держава» має чітко виконувати норму Статті 3 власної Конституції, зміст якої можна й потрібно брати як філософсько-правову («право – органічна частина філософії» – Гегель) основу соціальної медицини: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [1, Ст. 3]. Якщо такої політики немає, то це не вина одних лише керівників держави, як звично стверджувати не просвітленій філософсько-гуманістичним розумом пересічній людині. І не лише їй, на жаль. Провина ще більшою мірою на ній, оскільки вона належним чином не усвідомлює «світ цінностей».

«Світ цінностей» в будь-якому суспільстві, як і в будь-якій його соціальній страті, реалізується залежно від того, яка система істини домінує у свідомості суспільства як соціальна політика держави. Провідна роль, цілком природно, належить **чуттєвій** соціокультурній доміні, адже *істини відчуття належать масовій свідомості*. Так, саме вона приводить людське суспільство до кризового стану, оскільки підтвердження чуттєвих істин потребує матеріально-виробничої діяльності як головної і провідної. Істини розуму і віри при цьому, попри декларативні заяви, відходять на задній план, а разом із ними й рівень моральності суспільства, рівень духовної культури. Настає період кризового розвитку суспільства, коли етико-правові норми набувають прагматично-прикладного характеру. Справа в тому, що на чуттєвій основі неможливо надати розвитку суспільства об'єктивну наукову домінанту. В такому типі суспільства переважає психо-фізіологічна, а не логіко-понятійна соціо-творча складова. Це означає, що в ньому більше біо-психофізіологічного, ніж соціально-духовного.

Нобелівський лауреат в галузі медицини (дослідження в галузі *етології*) К. Лоренц стверджував, що людині пізнати себе саму заважає хибне розуміння своєї природи. Це призводить до того, що власну поведінку вона вимушена, або ж її примушують, виводити зі сфери наукових досліджень, які послуговуються методами абстрагування, формалізації та ідеалізації.

Якою ж насправді, на його авторитетне і об'єктивне переконання, є природа людини? Вона не розумна, а природно-географічно, «біогеоценотично» визначена. Людина походить не зверху – від розуму та його сутності – моралі, а знизу (з низу, із низин), тобто від тварин, від властивого їм способу життя, який для неї є більш безпечним, ніж той, який вони погоршливо обрали, вважаючи себе подібними Богові в розумі. Сущим для людини, як і будь-чого іншого, є першооснова, в якій вона зароджується і з якої народжується. Це наближає її до природи і є визначальним для того, аби закони суспільного розвитку корелювались із законами природи, а не заперечувались ними.

Його настанова науковцям така: «Для природознавця заборонені будь-які абсолютні формулювання, навіть в області теорії пізнання. Вони – гріх проти Святого Духу великого вчення Геракліта, що ніщо не існує статично, але все протікає у вічному становленні. Підносити до абсолюту й оголошувати вінцем творіння сьогоднішню людину на сучасному етапі її маршу крізь час... це для натураліста найбільш ганебні та небезпечні зі всіх необґрунтованих догм. Вважаючи людину остаточно подібною Богові, я помилюсь в Богові. Але, якщо я не забуваю про те, що ледь не вчора (з точки зору еволюції) наші пращури ще самі були звичайнісінькими мавпами з найближчих родичів шимпанзе, – тут я можу розпізнати якийсь проблиск надії. ..З'єднуюча ланка між тваринами та воістину людяними людьми, яку довго шукають і ніяк не можуть знайти, це ми!» [2, с. 12].

Цілком очевидно, що йдеться про ту частину людства, яка свідомо й цілеспрямовано обирає для себе шлях об'єктивно-наукового, а не ідеалізованого, абстрагованого й формалізованого вивчення природи людини.

Що ж у сучасній людині тваринне, яке вона, якщо сприйме об'єктивно, зможе подолати? Це агресивна поведінка, спостерігаючи яку впродовж тисячоліть, надто складно визначити і визнати людину розумною істотою. Ось чому потрібно усвідомити, що «соціальна поведінка людей продиктована зовсім не одними лише розумом і культурною традицією, але, як і раніше, підпорядковується ще й закономірностям, властивим будь-якій філогенетично проявленій поведінці; а ці закономірності ми достатньо глибоко пізнали, вивчаючи поведінку тварин» [2, с. 16].

Обираючи для себе шлях філософії як шлях самопізнання, людина усвідомлює себе у своїй універсальній єдності з Буттям в цілому. Це дозволяє їй формувати відповідальне розумне мислення, спроможне сформувати феномен відповідальної моралі. Агресія йде від сприйняття іншого не як подібного й рівного собі іншого, а як чужого й тому ворожого. Спасе від неї наявність розумної складової, яка дає можливість задати самим собі питання про можливі наслідки своїх дій, що дає людству певні перспективи в напрямку просування до людяної людини і людяного суспільства. Віру в це К. Лоренц пояснює тим, що людина, на відміну від тварин, не має «натури хижака». Від цього й виникає небезпека внутривидового винищення, чого немає у тварин, які мають органи самозахисту. Безпека людини, таким чином, пов'язана з утвердженням в суспільстві цивілізованих форм зняття внутривидової агресії.

Інший представник сучасної філософської антропології Е. Морен тому й визначає людину як ***homo sapiens est homo demens*** – **розумний безумець**, пропонуючи вирішення проблеми побудови гармонійного суспільства, в якому б цінність людського життя і здоров'я була б визначальною і вирішальною, ставши основою соціальної медицини. Людина є суперечливою істотою. Тому на шляху її історичного поступу ми бачимо як лад, так і безладдя. Через що й потрібно «запитати в себе, чи здійснюється прогрес складності, винахідництва, розумності й соціальності всупереч помилкам, безладдю і фантазіям, разом з ними чи завдяки їм. І відповімо ми так: водночас – і завдяки, і разом, і всупереч; бо правильна відповідь може бути тільки складною і суперечливою» [3, с. 109].

Наведені думки видатних мислителів і вчених дозволяють стверджувати, що вирішення проблем людини і суспільства залежить від «формування рецептів, показу засобів, користуючись якими, можна і потрібно досягати цілі покращення їх життя». Як і радив П. Сорокін. Але рецепти і засоби їх втілення в суспільну практику, адекватні вимогам «світу цінностей», серед яких головна – життя людини, достойне її природно-еволюційного покликання, все ж таки мають пропонувати люди з високою культурою філософського мислення. Проведення наукових конференцій із зазначеної тематики сприяє формуванню відповідальної моралі, заснованій на розумній волі, яка поступово витісняє й мінімізує прояви афективної та свавільної волі з безмежного душевного простору людського організму.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 161.
2. Лоренц К. Агрессия (так называемое Зло). *Вопросы философии*. 1992. №3. С.5-38.
3. Морен Е. Втрачена парадигма: природа людини. *Філософська і соціологічна думка*. 1995. №5-6. С.90-109.
4. Сорокин П. А. *Человек. Цивилизация. Общество*. М.: Политиздат, 1992. 543 с.

УДК 330.15

БІОЕТИЧНІ АСПЕКТИ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

*Кравченко В. Ю., кандидат політичних наук,
старший викладач кафедри гуманітарних наук,
ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України» м. Дніпро*

Анотація. Розглянуто ключові принципи та положення концепції сталого розвитку в контексті становлення сучасної системи біоетичного знання. Досліджено роль біоетики в питаннях формування нових підходів щодо збереження довкілля, відповідального та раціонального споживання, а також вдосконалення соціальних, екологічних та економічних індикаторів сталого розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток, біоетика, безпека, економічний розвиток.

Abstract. The key principles of the concept of sustainable development in the context of the formation of a modern system of bioethical knowledge are considered. The role of bioethics in the formation of new approaches to environmental protection, responsible and rational consumption, as well as improving social, environmental and economic indicators of sustainable development is studied.

Keywords: sustainable development, bioethics, security, economic development.

Забезпечення збалансованого і відповідального розвитку сучасної цивілізації має базуватися на побудові міцного зв'язку між біоетичними принципами (справедливість, мінімізація шкоди, благодіяння) і головними положеннями, ідеями та моделями концепції сталого розвитку у XXI столітті. Це відкриває додаткові можливості для стійкого економічного зростання, яке